

NYHETS BREV

Nämndemännens Riksförbund NRF

APRIL 2013

Nämndemännen försvinner?

Nämndemännen i både hovrätt och tingsrätt åker ut och allt mer makt samlas hos åklagarna. Det är två konsekvenser av de förslag som återfinns i den sk "Straffprocessutredningen" under ledning av lagmannen Stefan Strömberg och som presenterades strax efter påsk. Utredningen här beskrivs som genomarbetad och radikal och här därför inte oväntat redan väckt omfattande kritik.

Vi återger här några av förslagen och några av de åsikter som utredningens givit upphov till.

Åklagaren sätter gränsen

Utredningen vill att åklagaren skall sätta den bortre gränsen för hur hårt straffet skall bli. Utredaren pekar på att det inte sällan uppges i media att den åtalade riskerar två års fängelse för ett brott som i praktiken leder till villkorlig dom eller skyddstillsyn. Det är då en fråga om ansändighet skriver Stefan Strömberg på DN-debatt att den anklagade inte bara får veta vilket brott han eller hon kan komma att dömas för utan även vilket straffet bör bli. Domstolen skall inte "som en obehaglig överraskning" kunna gå över åklagarens påföljdsyrkande. Strömberg är också kritisk till att domstolen "har utrymme att agera på initiativ", det kan leda till godtycke om bevisningen tas in enbart i vissa mål och inte i andra.

Inga nämndemän i hovrätten

I Strömbergs artikel i DN nämns mycket kortfattat att i "hovrätten ska enbart juristdomare döma". Lika kortfattat är meddelandet i den presskommuniké som regeringskansliet publicerade i samband med offentliggörandet av utredningen. Inte heller under presskonferensen blev nämndemännens närvaro i hovrätten föremål för någon längre diskussion. Inte ens förslaget att skära ner antalet nämndemän i tingsrätterna väckte tydligen journalisternas nyfikenhet, vilken kan

tyckas märkligt med tanke på den intensiva debatt och uppmärksamhet frågan fick för sex månader sedan.

Utan muntlig rättegång

Det är rimligt skriver Strömberg i DN att man vid mindre allvarliga brott kan få välja att få saken avgjord utan en muntlig rättegång dvs huvudförhandling. Om åklagaren yrkat på villkorlig dom, skyddstillsyn eller kortare fängelsestraff – och den tilltalade erkänner – så bör, menar utredaren, målet kunnat avgöras utan en muntlig rättegång. Tanken är att man därmed slipper en lång rad rutinartade rättegångar, som t o m riskerar att ställas in till besvär för inkallade vittnen, brottsoffer med flera. Allt till stora kostnader och onödigt nerlagt arbete som kunde ägnas de mer komplicerade målen.

Färre mål ställs in?

Mindre kontroversiellt är förslaget att skärpa kraven på dem som åtalas men vägrar inställa sig förhandlingen. Genom att parterna får allt större ansvar och inflytande på målet är det också rimligt att ställa större krav på deras medverkan i processen. Att utebli från en utsatt rättegång innebär att målet försenas och inte avgörs i rimlig tid och på bästa material. Utredningen vill därför se möjlighet att avgöra mål där den tilltalade som fått kallelse men väljer att utebli eller hålla sig undan. Sanktioner och tvångsmedel skall användas fullt ut.

Två timmars fri rådgivning

Utredningen vill också förbättra möjligheterna för den tilltalade som inte har en offentlig försvarare att få tillgång till maximalt tvåtimmars kostnadsfri rådgivning av en advokat men under förutsättning att åklagaren inte yrkar på annan påföljd än böter. Tanken är att det kan ge bättre förutsättningar för alla inblandade och då inte minst den åtalade.

Ordföranden funderar

*Allvar eller skämt
Straffprocessutredningen har nu lagt fram sitt utredningsresultat som visar på mycket stora brister när det gäller att ge en helhetsbild av vad vi kan förvänta oss av en seriös offentlig utredning.*

Låt mig peka på två fundamentala brister i utredningen som krävs av en seriös offentlig utredning. För det första har nio experter ingått i utredningen och alla är hämtade från kretsen av jurister.

Var fanns experter, med insikt om samhället, som kunde bidra till utredningsresultatet? Vi skall väl inte behöva uppfatta utredningsresultatet som en intern fråga för jurister vid våra domstolar.

Ett annat ord i sådana här sammanhang brukar kallas för "navelskåderi". För det andra sågar utredningen nämndemannainstitutet till stora delar som ett "oseriöst" inslag i rättsutövningen.

Jag frågar mig om utredarna helt bortsett från nämndemannasystemet, som skall bidra till att upprätthålla allmänhetens förtroende för domstolarna genom nämndemännens medverkan i rättsprocessen.

Utredningens förslag går ut på att lyfta över uppgifter från domstolen till åklagaren där samhällets insyn utövas av domstolen som i sin tur avlövas från nämndemän. Den bild som framtonar i utredningens förslag är att nämndemannainstitutet inte behövs i enklare mål i t.ex. tingsrätten. Detta kan jag delvis hålla med om. Vidare framgår det att nämndemännen inte kan medverka i mål i hovrätten för det rör sig om alltför komplicerade fall för att nämndemännen skulle kunna bidra med någonting. Jag frågar mig hur domstolarna skall kunna uppfylla det andra villkoret om samhällets insyn som regering och riksdag står bakom vid en förmodligen nära på halvering av nämndemannakåren?

Lars Lassinanti

NYHETSREVY APRIL 2013

Reaktioner på utredningen

Förskjuten makt

Den allvarligaste handlar dock inte om pengar, utan om maktförskjutningen i brottmålsprocessen. Om förslagen blir verklighet förstärks åklagarväsendet på de oberoende domstolarnas bekostnad. Fara är att rättssäkerheten också minskar.

(DN, ober lib)

Nämndemännens död?

Det här är början på slutet för nämndemännen. Det är en bra utredning där man fått tänka fritt och stort för att skapa en diskussion

(Erik Bylander, docent i processrätt vid Uppsala Universitet)

Åklagaren tar över

Det är inte acceptabelt som det fungerar i dag där den åtalade ofta inte har en aning om vad han riskerar för straff när han ger sin i processen.

(Anne Ramberg, generalsekreterare i Advokatsamfundet)

... och det är bra!

En åklagare måste kunna motivera sitt förslag till påföljd och vi har inget system med kronvitnen.

(Kerstin Skarp, v riksåklagare och expert i utredningen)

I rätt riktning

Man vill stärka de lagfarna domarnas ställning.

I tingsrätten ska fler mål kunna avgöras av en ensam domare utan nämndemän. I hovrätten ska inte nämndemän delta i brottmål. Utredningen hade kunnat gå längre på denna punkt, men förändringarna är bra. Möjligheten att överklaga till hovrätt kan bli alltför kringkuren.

Men på det stora hela? Bra för rättsstaten, bra för domarekryteringen.

(Svenska Dagbladet (ober mod))

Foto: Justitiedepartementet

Utredaren Stefan Strömberg överlämnar utredningen "Straffprocessutredningen" till justitieminister Beatrice Ask.

Beskuren rätt

Fast det finns en betydligt större förtroendefråga, nämligen svenska folkets urgamla rätt att "gå till kungs"; att få sin sak prövad i högre instans.

Den rätten vill Strömberg med ett Alexanderhugg kraftigt beskära: Det ska krävas prövningstillstånd för samtliga brottmål till hovrätten.

(Expressen, lib)

ANSVARIGA FÖR NYHETSREVYEN
Staffan Björnberg, tel. 0411-16994.
E-post: staffan.bjornberg@telia.com
Layout: Meta Åberg

KANSLIET
Nämndemännens Riksförbund • kansli@nrmf.se
Box 81 40, 104 20 Stockholm • Hemsida: www.nrmf.se
Tel. 08-651 55 13 Bankgiro: 53 60-98 55